

Vakkenboekje

HAVO

RIJSWIJK

Cursusjaar 2026-2027

Inhoud

Aardrijkskunde	1
Duits	2
Economie	4
Frans	5
Geschiedenis	6
Kunst Beeldend	8
Praktijkgericht Programma/PGP	10
Wiskunde A	10

Aardrijkskunde

Wat is dit voor een vak?

Bij het vak aardrijkskunde komt de aarde de klas binnen rollen. Jij gaat bij aardrijkskunde kijken wat er op de aarde te zien is, waarom dat op de aarde te zien is en wat de gevolgen daarvan zijn voor jou en voor de aarde in de toekomst. Aardrijkskunde laat je niet alleen beter begrijpen hoe de aarde in elkaar zit maar zorgt er ook voor dat je meer begrijpt van alle snelle veranderingen op die aarde en wat jouw rol daarin is. Nu en in de toekomst.

Met aardrijkskunde ontdek je pas echt de wereld!

Wat houdt het in?

In de onderbouw wordt de basis gelegd voor het leren denken over aardrijkskundige verschijnselen en processen. Centraal staan een aantal vragen: Wat zie je eigenlijk allemaal? Waarom zie je dat? Waarom zie je dat juist hier? Is het ergens anders ook zo? Wat verandert er allemaal aan wat ik nu zie op de aarde? Op deze manier krijg je meer kennis en inzicht om de aarde anders te bekijken en beter te begrijpen. Aardrijkskunde is niet alleen een vak van weten, maar ook van begrijpen en een vak waarbij je verschillende vaardigheden aanleert. Denk maar aan werken met de atlas, en het verzamelen, kritisch verwerken en presenteren van informatie. In de bovenbouw komt een gedeelte van de in de onderbouw behandelde stof terug in een aantal onderwerpen en vindt er een verdere verdieping plaats.

Bij aardrijkskunde in de havo-bovenbouw komen in 2 of 3 lessen per week de volgende onderwerpen aan de orde:

- wereldbeeld
- klimaat en landschap
- stedelijke gebieden
- wateroverlast
- globalisering
- endogene en exogene processen
- Brazilië

Wat moet ik kunnen om dit vak te kiezen/volgen?

Je moet voornamelijk belangstelling hebben voor de wereld om je heen. Wat is er in de maatschappij aan de hand of waarom is klimaatverandering eigenlijk zo belangrijk?

Wat leer ik bij dit vak?

Aardrijkskunde is een vak dat je helpt om de wereld om je heen beter te begrijpen. Het vak laat je verwonderen wat er op aarde allemaal te zien is en doet je nadenken over hoe dat komt en wat het betekent, ook voor de toekomst. Van de omgeving rond het klaslokaal en de eigen woonplaats tot mondiale kwesties. Aardrijkskunde legt cruciale verbindingen tussen mens en natuur. Het levert een grote bijdrage aan je algemene ontwikkeling.

Wat kan ik er later mee?

Het vak geeft je ook een goede basis voor veel verschillende studierichtingen. Met aardrijkskunde leer je verbanden leggen en groot overkoepelend te denken. Voor onder andere de richtingen die te maken hebben met natuur & milieu, politiek, journalistiek, toerisme, projectmanagement en planologie & ruimtelijke ordening is het een goede basis. Voor een opleiding aan de PABO is aardrijkskunde verplicht. Als je er geen eindexamen in hebt gedaan moet je een toelatingstoets doen.

Duits

Wat is dit voor vak?

Warum Deutsch? Deutsch macht Spaß! Duits is de meest gesproken moedertaal van Europa! Ongeveer 100 miljoen mensen spreken Duits als moedertaal. Het is dus vrij eenvoudig om een Duitstalige Europeaan tegen te komen, waar je een (kort) gesprekje mee zou kunnen voeren. Bovendien is Duits een vrij eenvoudige taal om te leren. Vooral de vaardigheden lezen en luisteren worden door veel leerlingen als 'goed te doen' gewaardeerd.

Wat houdt het in?

Bij het vak Duits in de bovenbouw ga je verder met waar je gebleven bent in de onderbouw. Je gaat op je kennisvloertje voortbouwen. Natuurlijk zijn er ook verschillen; de Wörterlisten zijn wat langer en je verdiept je wat meer in de cultuur en literatuur. De thema's van de hoofdstukken zijn meer gericht op jouw belevingswereld, denk bijvoorbeeld aan reizen, jouw toekomstdroom en vrienden.

Wat moet ik kunnen om Duits te kunnen kiezen?

In de afgelopen twee jaar heb je voldoende basiswoorden en kerngrammatica kunnen leren om je in de vierde klas echt in het Duits te kunnen uiten. Het is belangrijk dat je Duits in de onderbouw met een voldoende afsluit. Dit wil zeggen dat je woordenschat op peil is en dat je de vaardigheden lezen, luisteren, schrijven en spreken voldoende beheerst. Daarbij is het vooral belangrijk dat je gemotiveerd bent om je verder in Duits te ontwikkelen. Dat je kunt zeggen: *Deutsch macht Spaß!*

Wat leer ik bij dit vak?

Je werkt aan de hand van de bovenbouweditie van Trabitour met één boek. Alle vaardigheden komen in elk hoofdstuk aan bod. In de volgende paragraaf lees je specifieke informatie hierover. Naast stof uit het boek lezen we ook langere – soms literaire – teksten; we kijken of luisteren naar filmfragmenten, clips en songs, waarvan je verwerkingen maakt. Je leest zelfstandig een aantal boekjes en werkt ook aan je portfolio, elke periode een aantal opdrachten. In elke periode werken we aan een hoofdstuk; daarvan krijg je een set van de woordenlijsten in combinatie met de grammatica. De vaardigheden worden elke periode geoefend en in diverse periodes wordt een vaardigheid getoetst. De moeilijkheidsgraad van die vaardigheden wordt ingeschaald met behulp van het Europees Referentie Kader (www.erk.nl).

Onderdelen en vaardigheden

Idioomopbouw

In de bovenbouw leer je per periode woordjes over een bepaald thema. De thema's gaan over alledaagse persoonlijk dingen, denk hierbij aan reizen, vriendschap, dromen en de jeugd van tegenwoordig.

Grammatica

In de onderbouw heb je de basis van de grammatica gelegd. In de bovenbouw krijg je nog een beetje nieuwe grammatica. Verder is er veel herhaling vanuit de onderbouw.

Lezen

We lezen interessante teksten uit het boek. Verder proberen we ook actuele teksten te lezen. Door het lezen van teksten oefenen we alvast voor het eindexamen.

Luisteren/kijken

We gebruiken vooral authentiek materiaal. Dat wil zeggen dat we Duitse reportages, series en films kijken. En we houden ons op de hoogte van de Duitse actualiteiten.

Spreken

Spreekvaardigheid heeft twee onderdelen: een gesprek voeren en een presentatie geven. Het verschil met de onderbouw zit 'm erin, dat je in de bovenbouw zelf creatief moet zijn in wat je moet gaan zeggen en hoe je iets zegt. Er zijn geen voorgekauwde dialogen, maar alleen aandachtspunten. Je leert naast iets regelen of beschrijven nu ook je mening geven en argumenteren in het Duits. De docent spreekt in de regel Duits en verstaat eigenlijk geen Nederlands, zodat jij in de les ook Duits spreekt.

Schrijven

Met behulp van de nieuwe rubriek Schreibecke leer je veel standaardzinnnetjes en uitdrukkingen die je goed kunt gebruiken bij het schrijven van e-mails, brieven of internetbijdragen. Verder oefen je met het gebruiken van een woordenboek.

Cultuur en literatuur

Je gaat je wat meer verdiepen in de cultuur en literatuur van Duitsland. Dit doen we met behulp van het onderdeel 'Landeskunde' en we zullen enkele boeken lezen en de bijbehorende film bekijken.

Examenonderdelen

Aan het eind van de vierde klas zijn er twee onderdelen die direct meetellen voor het examen: een spreekvaardigheidstoets en een schrijfvaardigheidstoets. Ook bouw je je portfolio inclusief leesdossier op voor het literatuurgesprek in de vijfde.

Wat kan ik later met de Duitse taal?

'Plaudern' met je burens, hoe leuk kan het zijn? De Duitsers zijn inmiddels onze favoriete burens geworden. Zij bezoeken massaal ons land. Je komt ze in heel Nederland tegen. Luister maar eens als je in het centrum van Rotterdam loopt, je hoort vast en zeker Duits. De Duitsers vinden het fijn in hun eigen taal 'bediend' te worden. Het is bovendien voor jezelf ook handig om je verstaanbaar te kunnen maken in de Duitstalige (wintersport) vakantielanden. Voor je loopbaan in de (toeristische) dienstverlening, in (technisch) onderzoek en in het bedrijfsleven is Duits een goede keus. Duitsland is met afstand de belangrijkste handelspartner van Nederland en van groot belang voor de Nederlandse economie. De Rotterdamse Haven is bijvoorbeeld van grote betekenis voor de op- en overslag van Duitse goederen. Nederland is bovendien vrijwel het enige land dat meer naar Duitsland exporteert dan het invoert. Het is aangetoond dat zakelijke contacten plezieriger verlopen als de partners moeite hebben gedaan Duits te spreken. Misschien denk je aan een loopbaan in het onderwijs en wil je graag docent worden. Al enkele jaren is er een tekort aan bevoegde docenten Duits, waardoor het zoeken en vinden van een baan geen probleem hoeft te zijn.

Also, das lohnt sich!

Economie

Wat is dit voor vak?

In de onderbouw heb je al kennis kunnen maken met dit vak. Economie gaat over de keuzes die mensen moeten maken omdat je tijd en geld maar één keer kunt besteden. Het belangrijkste doel van het economie onderwijs is het aanleren van een economische kijk op actuele, herkenbare situaties en problemen in de maatschappij om ons heen. We zeggen vaak: economie is overal, economie moet je gewoon doen.

Wat houdt het in?

Dat nemen we letterlijk door de experimenten die we uitvoeren om zo de economische theorieën en het gedrag van mensen beter te begrijpen. In de bovenbouw gaan we de theorie uitbreiden en verdiepen.

Wat moet ik kunnen om dit vak te kiezen/volgen?

Bij economie komt regelmatig wat rekenwerk kijken. Je moet daar dus wel van houden en er gevoel voor hebben. Aan de andere kant is het vooral een vak waarin je leert begrijpen hoe de wereld om je heen in elkaar zit. Je moet dus goed teksten kunnen lezen, tabellen en grafieken kunnen analyseren en verbanden kunnen leggen. Dat bouwen we natuurlijk in de lessen samen op! Je legt in de loop van de tijd een 'gereedschapskist' aan economische begrippen en redeneringen aan, waarmee je de werkelijkheid leert begrijpen. Veel economische opgaven beginnen met "Verklaar..." of "Leg uit...".

Wat leer ik bij dit vak?

Een greep uit de onderwerpen bij economie in de bovenbouw:

- Schaarste en consumptie: Hierbij gaat het om de keuzes van de consument en de beperkte middelen die we hebben om in alle behoeften te kunnen voorzien.
- Ondernemen en productie: Het gaat dan om de vraag wanneer maakt een onderneming winst, wat zijn de kosten en wat zijn de opbrengsten?
- Vraag en aanbod: Wat bepaald de prijs van een product? Welke markt vormen zijn er? Wat is de rol van de overheid? Wanneer is er sprake van welvaart?
- Samenwerken en onderhandelen: Wat is speltheorie en wat heeft het gevangenendilemma met economie te maken?
- Arbeid: Hoe ontstaat werkloosheid? Wat kan de overheid doen tegen werkloosheid?
- Risico en verzekeren: Waarom zou je je verzekeren en welke rol speelt solidariteit? Hoe is pensioen te regelen?
- Internationale handel: Waarom is er eigenlijk internationale handel? Wie profiteren van handel? Hoe zit het met de wisselkoersen? Wat kunnen we doen tegen armoede in de wereld?
- Geld: Wat is de functie van geld? Welke rol spelen banken? Wat is inflatie en wat kan daartegen gedaan worden? Hoe zit het met sparen en lenen?
- De overheid en economische politiek: Wat is de rol van de overheid in de economie? Hoe verdelen we het inkomen op een eerlijke manier? Wat is Prinsjesdag?

Wat kan ik er later mee?

Het vak economie is de basis in het profiel E&M en bij de N-profielen een waardevolle aanvulling. Het vergroot je toekomstmogelijkheden en geeft een goede aansluiting op veel vervolgstudies, niet alleen de economische! Iedereen krijgt later als burger te maken met economische vraagstukken. Heb je nog vragen? Kom gerust langs!

Frans

Wat is dit voor vak?

Waarom is het handig om Frans te hebben? Vaak wordt er geroepen: "Waarom moeten we Frans leren op school? Ik ga toch nooit naar Frankrijk. Zij leren toch ook Engels? Lees dan eens dit: *"Frankrijk is de grootste toeristische trekpleister ter wereld (66 miljoen toeristen per jaar). Het Frans wordt in 43 landen gesproken. Het is de taal van één van de twee belangrijkste landen in Europa. Wil je met de Afrikaanse cultuur in aanraking komen in eigen land of in Afrika, of ontwikkelingswerk gaan doen, dan heb je Frans nodig. Ook is het een handige opening naar de andere talen van Zuid-Europa: het Spaans, Portugees en Italiaans."*

Wat houdt het in?

Verschil Onderbouw-bovenbouw

In de eerste drie jaar van de onderbouw wordt een basis gelegd voor het gebruik van de taal in de bovenbouw. De belangrijkste grammatica is langsgekomen, er komt weinig nieuwe meer bij, maar nu moet de taal 'gebruikt' worden. Vanaf de 4e klas wordt er meer gewerkt met losse vaardigheden zoals spreekvaardigheid, luistervaardigheid, schrijfvaardigheid en leesvaardigheid. Elke periode behandelen we een hoofdstuk uit onze methode en staat er één van de vaardigheden centraal. Daarnaast maak je een beetje kennis met de Franse literatuur en geschiedenis. We kijken eens een film, behandelen een mooi verhaal, luisteren muziek of je leest een boek(je). We doen als docenten ons best om er een gevarieerd programma van te maken en willen jou graag enthousiast maken voor de taal waar wij zo van houden.

Wat leer ik bij dit vak?

Grammatica

We herhalen de grammatica van de onderbouw en gaan de verschillende onderwerpen combineren. Elk hoofdstuk herhalen we een of twee onderwerpen die je (meestal) al eens gehad hebt in de onderbouw.

Luistervaardigheid

We gaan in de vierde beginnen met het gebruiken van Luistermateriaal van het CITO. Daarnaast gebruiken we actuele sites en andere bronnen. Soms kan een leraar je helpen een tekst te verstaan. Maar vaak is het ook goed om lekker zelf, in je eigen tempo en soms met de tekst er bij, achter een computer te oefenen. Neem je oordoppen mee!

Schrijfvaardigheid

Bij de schrijfvaardigheid leer je kleine persoonlijke boodschappen te formuleren (bijvoorbeeld een mailtje naar een vriend), maar ook om een iets officiëlere boodschap te formuleren. Je schrijft een e-mail naar een bedrijf bijvoorbeeld. Denk aan de internationale hulpverlening en ontwikkelingswerk doen. Het Frans is de officiële taal van het Rode Kruis, la Croix Rouge. Het Frans is trouwens ook een van de officiële talen van de Verenigde Naties. In het begin kun je een hoop zinnen en woorden leren om een goede boodschap te schrijven, later doe je dat steeds makkelijker uit je hoofd.

Spreekvaardigheid

In de onderbouw is al een begin gemaakt met spreken in het Frans en vanaf de 4e wordt dit uitgebreid. Tijdens het jaar spreek je veel en wordt dat af en toe getoetst. Soms in tweetallen, soms individueel. In de les hebben we daar natuurlijk eerst genoeg mee geoefend!

Leesvaardigheid

Tekstbegrip wordt vanaf de onderbouw geoefend, maar de teksten worden nu langzaam wat moeilijker. Vanaf klas 4 bouwen we het niveau op tot het eindexamen. Er zijn af en toe leestoetsen,

zodat leerlingen kunnen zien welk niveau ze beheersen. Af en toe spitten we ook een tekst helemaal uit, zodat je deze beter begrijpt. Zo werk je steeds meer aan je kennis en woordenschat.

Lezen en literatuur

In de bovenbouw leer je Frankrijk wat beter kennen doordat er ook aandacht is voor literatuur. We lezen af en toe een boekje samen in de klas, en soms kies je zelf een verhaal dat je leest. Literatuur hoeft niet alleen maar tot je te komen door het lezen van een boek. Ook kijken we af en toe een film die dan deel uitmaakt van het lesprogramma.

Wat kan ik er later mee?

Voor onze economie is het Frans van belang: 21 % van de Nederlandse export gaat naar Franstalige landen. Er zijn meer dan 200 Nederlandse bedrijven in Frankrijk (bijvoorbeeld Unilever, Shell, Philips, SHV, Heineken, Stork, Océ, Center Parcs). Het komt dan ook vaak voor dat mensen door hun baas gevraagd worden om voor korte of langere tijd in Frankrijk te gaan werken. Een niet te missen kans! Bovendien zijn er meer dan 350 Franse bedrijven en instellingen in Nederland (bijvoorbeeld Credit Lyonnais, Novotel, L'Oréal, Yves Rocher, Pechiney, Total, Elf, Michelin, Renault, Peugeot, Citroën, Cap Gemini). Wil je graag in de toeristische sector gaan werken, bijvoorbeeld in de horeca, bij een transport-bedrijf, in de mode of op een administratie, dan heb je zeker een streepje voor wanneer je Frans hebt gehad. Beroepen waarin je met Frans goed terecht kunt zijn bijvoorbeeld: hotelmanager, internationale salesfuncties, leraar, vertaler, internationale communicatie en pr-functies, bij de Europese Unie, internationale marketingfuncties... etc. Zo werk je dus bij Frans aan je mondigheid als wereldburger! Zeg niet pas na je dertigste: "Oh, wat een schitterende taal, ik zou willen dat ik het een beetje sprak..."

Sois le/la bienvenu(e) chez nous, la section française (: !! Sois le/la bienvenu(e) chez nous, la section française (: !!

Geschiedenis

Wat is dit voor vak?

Op het moment dat ik dit schrijf, ligt op mijn bureau een boekje met de titel "*Waarom de stoommachine geen Chinese uitvinding is*". Waarschijnlijk is dit een vraag die je je nog nooit hebt gesteld. Dat is heel begrijpelijk. Je hebt daar nog nooit over nagedacht. Als je al iets weet van de stoommachine, dan is het dat die door James Watt is uitgevonden. En daarmee is de kous af. Als James Watt de uitvinder is, dan is de stoommachine niet door een Chinees uitgevonden en dan hoeft die vraag dus niet worden gesteld, zo zou je kunnen denken. Als je je echter wat meer verdiept in de geschiedenis merk je dat de zaken niet zo simpel liggen. Ten eerste niet, omdat het nog maar de vraag is of James Watt wel echt als de uitvinder van de stoommachine kan worden beschouwd. Ten tweede niet, omdat het helemaal niet vanzelf spreekt dat de stoommachine niet in China is uitgevonden. De Chinese beschaving is namelijk honderden jaren oud, veel ouder dan die van Engeland. Het zou dus heel goed denkbaar zijn geweest dat de Chinezen die uitvinding zouden hebben gedaan. Eigenlijk is het best vreemd dat deze oude beschaving door die van Engeland voorbij is gestreefd. De verklaring daarvoor ligt niet in het feit dat de Britten slimmer zouden zijn dan de Chinezen. Dat is namelijk niet het geval. Het zijn alleen historische omstandigheden die hiervoor de verklaring bieden, niet een vermeende superioriteit van de Britten.

Wat houdt het in?

Kennis van de geschiedenis leert je ogenschijnlijk vanzelfsprekende dingen met andere ogen bekijken. Je oefent je blik door je te verdiepen in het verleden. Daardoor sta je met meer verwondering in het leven. Daardoor wordt het leven boeiender, interessanter. Je gaat meer vragen stellen, bijvoorbeeld naar het gedrag van volken en personen. Je gaat inzien dat mensen altijd kind zijn van hun eigen tijd. Dat hun opvattingen en gedragingen voor een groot deel bepaald worden door de tijd en de plaats waar zij leven. De ervaringen van mensen uit het verleden waren anders dan die van ons, en daarom reageerden ze ook anders dan wij nu doen. Als je dit beseft ga je inzien dat dit voor je eigen ideeën net zo goed geldt. Wat je nu heel normaal en vanzelfsprekend vindt, vind je misschien over een aantal jaren belachelijk. Dat maakt bescheiden én nieuwsgierig. Veel van wat je nu vindt, is immers maar betrekkelijk. Tegelijk word je uitgedaagd om het gedrag van mensen uit een andere tijd of een andere cultuur te begrijpen.

Daar gaat het vak geschiedenis over. Natuurlijk heb je daar al het een en ander over gehad in voorgaande jaren.

Wat leer ik bij dit vak?

In de bovenbouw wordt voortgebouwd op de kennis die je in de onderbouw hebt opgedaan. Je gaat je dieper met het verleden bezighouden. Daardoor krijg je een beter overzicht van de geschiedenis, zodat je je ook beter op de maatschappij kunt oriënteren. Behalve een verdieping in het overzicht van de geschiedenis ga je je ook bezighouden met aparte thema's zoals bijvoorbeeld de Vietnamoorlog, het Israëlisch-Palestijnse conflict of de geschiedenis van de Apartheid in Zuid-Afrika. Die thema's kunnen overigens per jaar wisselen.

Voor het vak geschiedenis in de bovenbouw moet je niet alleen feitenkennis opdoen. Je leert vooral ook nadenken over gebeurtenissen uit het verleden en over de invloed die deze nog in onze maatschappij uitoefenen. Belangrijk is ook dat je een oordeel vormt over wat er in het verleden is gebeurd. Het gaat niet alleen om het oplepelen van heel veel 'weetjes', maar meer om begrijpen van en zelfstandig nadenken over het verleden. Bij allerlei hedendaagse vraagstukken speelt het verleden een rol, veel meer dan je misschien wel denkt. Ten eerste omdat we op de schouders van het voorgeslacht staan en daarom op een bepaalde manier hebben leren denken. Maar ook omdat in discussies vaak het verleden wordt misbruikt om het eigen gelijk te bewijzen. Als je geen kennis van het verleden hebt, ben je een gemakkelijke prooi voor mensen die met 'historisch bewijzen' komen voor hun standpunten. Kennis van het verleden stelt je dus in staat zelfstandiger tot een eigen oordeel te komen. In het bovenbouwprogramma wordt daarom ook aandacht besteed aan eigen onderzoek. Eerst gebeurt dat op beperkte schaal, later ook uitgebreider. Daarmee krijg je een goede voorbereiding voor een latere hbo-opleiding.

Wat kan ik er later mee?

Het vak geschiedenis is niet alleen van belang voor je latere vervolgopleiding. Belangrijk is ook dat het je vormt als persoon. Je krijgt er een volwassener kijk door op de wereld en op het functioneren van jezelf en je medemens. Tenslotte is het gewoon ook leuk om iets van het verleden te weten.

Kunst Beeldend

Wat is dit voor vak?

Dit vak bestaat uit 2 delen: Kunst Algemeen (theorie, 50%) en Kunst Beeldend (praktijk, 50%).

Waarom zou je Kunst als examenvak kiezen in de bovenbouw?

Omdat kunst ons mens maakt. Wij zijn de enige levende wezens die kunst maken. Kunst communiceert, kunst innoveert, kunst laat je nadenken, kunst is uniek, kunst inspireert en kunst verrijkt.

De lessen **Kunst Beeldende Vormgeving** zijn anders dan wiskunde of Engels, alleen al omdat je niet leert uit een boek, maar door middel van het in de praktijk brengen van je eigen onderzoek. In de vierde klas starten we met het toetsen van je beeldende vaardigheden. Daarna is er elke periode een nieuwe praktische opdracht in een bepaalde techniek. Je leert werken met houtskool, Oost-Indische inkt, aquarelverf, acrylverf, pastelkrijt, afdrukken op de drukpers, metaal bewerken, boetseren, digitaal vormgeven en je mag ook zelf gevonden materialen gebruiken.

Onderwerpen als portret, stilleven, beweging, dier en mens, perspectief, natuur en logo-ontwerpen komen bijvoorbeeld aan bod. Je eindexamenopdracht ga je helemaal zelf vormgeven: de techniek en het onderwerp mag je, in overleg met de docent, zelf kiezen.

Niemand maakt hetzelfde. Je doet bij elke opdracht eerst onderzoek naar de vormgeving van kunstenaars die met hetzelfde onderwerp of in dezelfde techniek hebben gewerkt. Je kijkt kritisch naar hoe zij hun werk gemaakt hebben en daar leer je van. Vervolgens ga jij experimenteren en uitproberen en daar komt je eigen kunstwerk uit voort. Je bent ook betrokken op het werk van je medeleerlingen. Het is leuk en leerzaam om te zien wat een ander maakt bij precies dezelfde opdracht en om daar met elkaar over te praten.

Bij **Kunst Algemeen** zit je niet in een praktijklokaal, maar in een theorielokaal. Tijdens die lessen leer je allerlei kunstvormen kennen: theater, dans, beeldende kunst, architectuur, muziek en film. Je ontdekt hoe kunstenaars zich uiten door middel van kunst. Je leert hoe ze dat vroeger deden en welke kunst er vandaag de dag is. Je leert dat de betekenis van kunst steeds verandert en dat kunst in elke tijd en maatschappij een andere rol krijgt. Je leert verbanden zien tussen de politiek en kunst, religie en kunst, economie en kunst, wetenschap en kunst en de samenleving en kunst. De docent vertelt aan de hand van PowerPoints met filmpjes over hoe kunst gemaakt wordt en waarom. Je leert om zo naar kunst te kijken dat je er meer van begrijpt en ontdekt wat de kunstenaar wil vertellen.

Wat houdt het in?

Bij het vak **Kunst Beeldende Vormgeving** leer je het proces doorlopen dat leidt tot een eindwerkstuk. Dat proces bestaat allereerst uit kennis vergaren over verschillende beeldende kunststromingen, kunstenaars van vroeger en vandaag en over het toepassen van beeldende technieken. Vervolgens ga je met die kennis zelf experimenteren. Tot slot vormen jouw onderzoek en experiment de basis voor je eigen beeldende werk. Elke periode doorloop je dit proces opnieuw met een andere opdracht. Je eindexamenopdracht wordt publiek getoond tijdens de eindexamenexpositie in school.

Bij **Kunst Algemeen** doe je ook veel kennis op over de betekenis van kunst door de geschiedenis heen, maar ook voor jezelf. Je krijgt allerlei 'tools' om zelf kunst goed te kunnen bekijken, te begrijpen en jezelf eraan te spiegelen.

Voor je schoolexamencijfer (SE) Kunst Beeldend wegen de cijfers op de praktijkopdrachten zwaarder mee dan de cijfers op Kunst Algemeen, omdat het Centraal Examen puur gaat over wat je geleerd hebt in de lessen Kunst Algemeen.

Wat leer ik bij dit vak?

Je leert kijken en dat wat je ziet tweedimensionaal of driedimensionaal 'vertalen'. Daarnaast leer je om dat wat je in je hoofd hebt te vertalen naar beeldend werk. Je leert jezelf te uiten en je eigen verhaal te vertellen. Je leert met verschillende materialen omgaan. Je leert om passende (beeldende) keuzes te maken bij het vormgeven van je eigen werk. Bij Kunst Algemeen doe je grote ontdekkingen over allerlei soorten kunst die er in deze wereld zijn. Er valt veel te zien, te luisteren en te genieten.

Er zijn nog twee elementen die het vak waardevol maken en die je bovendien kunt gebruiken in elk beroep dat je later wilt gaan uitoefenen.

1: Creativiteit. Zelf kunst maken zorgt ervoor dat je steeds creatiever wordt. Je leert elke keer dat je het maakproces doorloopt over hoe je verschillende ideeën kunt bedenken en hoe je problemen kunt oplossen. Creatief kunnen zijn komt op veel momenten enorm van pas, zowel in een baan als in je gewone leven.

2: Persoonlijkheidsgroei. Praten en nadenken over je eigen kunst, maar ook over kunst van anderen helpt je om je eigen mening te vormen. Zo leer je ook veel over jezelf: wat je mooi vindt en waarom, hoe je je gevoelens door middel van een kunstwerk kunt uiten, waar je enthousiast van wordt. Samen met andere leerlingen met kunst bezig zijn, werkt ook nog eens samenbindend.

Wat moet ik kunnen om dit te kiezen/volgen?

Als je open staat voor ontdekkingen rond kunst, houdt van onderzoeken en het toepassen van een grote diversiteit aan materialen en als je bereid bent om te groeien in jouw beeldende talent, dan ben je op je plek bij Kunst Beeldende Vormgeving.

Wat kan ik er later mee?

Je kunt natuurlijk vormgever, kunstenaar of kunstdocent worden. Maar wat je leert en ontdekt bij het vak Kunst Beeldend is ook van waarde voor heel veel andere beroepen. In elk beroep is het belangrijk dat je probleemoplossend en out of the box kunt denken en dat leer je nu juist bij Kunst. Het goed kunnen verwoorden van wat je denkt en voelt is een belangrijke vaardigheid die je in elk vakgebied kunt gebruiken. Ook dat leer je bij Kunst.

En verder?

Met kunst bezig zijn kan een mens zeer gelukkig maken. Het is heerlijk om binnen school op een heel andere manier bezig te zijn met leren, namelijk vooral door te doen.

Wij zijn geschapen naar het beeld van God. Dus we lijken op Hem. En dat is ook de reden dat wij mensen in staat zijn mooie dingen te maken!

Praktijkgericht Programma/PGP

De afkorting PGP staat voor PraktijkGericht Programma. Dit vak is anders dan de meeste vakken. Bij dit vak maak je geen toetsen, maar werk je aan opdrachten. Je leert vooral vaardigheden, zoals samenwerken, presenteren, verslagen maken en onderzoek doen. Je maakt opdrachten voor bedrijven en organisaties en krijgt op die manier ook een beter beeld van de arbeidsmarkt/verschillende werkzaamheden/opleidingen en banen.

Bij **PGP Maatschappij** doe je opdrachten die te maken hebben met economie, gedrag en maatschappij, gezondheidszorg, taal en cultuur, recht en onderwijs. Dit jaar schrijven de leerlingen bijvoorbeeld een ondernemingsplan voor een nieuw product waar een campingeigenaar zelf een recept van heeft ontwikkeld, onderzoeken ze de wensen en mogelijkheden voor de buitenruimtes bij de nieuwbouw van de GSR en gaan ze kijken op een basisschool en een lesje geven.

Wiskunde A

Wiskunde A is een exact vak, gericht op toepassingen. De onderwerpen die bij wiskunde A worden behandeld zijn functies (lineair en exponentieel), grafieken, tabellen en algebra (rekenen en herleiden) en daarnaast statistiek. Als het algebraïsch gecompliceerd wordt, dan gaan we de grafische rekenmachine inzetten. Bij statistiek wordt behalve uit het boek ook op de computer gewerkt. In wiskunde A zit geen meetkunde. De opgaven staan bijna altijd in een context. Er is dus een verhaal en een probleemstelling. Om het probleem op te lossen zet je je wiskundige vaardigheden in zoals rekenen, algebra, grafieken en ICT.

Wiskunde A is een ondersteunend vak voor studies in sectoren zoals economie, natuur/milieu, gezondheid, psychologie en sociale wetenschappen.